

ویژگی های فعل

معلوم و مجهول

در درس های گذشته با چند ویژگی فعل آشنا شدید؛ اکنون به دو جمله زیر دقت کنید.

الف) اکبر خانه خرید.
 ب) ~~اکبر~~ خانه خریده شد.

در دو جمله بالا درباره خریدن خانه در زمان گذشته صحبت شده است. تفاوت این دو جمله آن است که فعل جمله الف به نهاد و فعل جمله دوم به نهادی که قبلاً مفعول بوده است، نسبت داده شده است. فعل جمله الف را معلوم و فعل جمله دوم را مجهول می نامیم.

فعل گذرا به مفعول را، اگر معلوم باشد به نهاد نسبت می دهیم و اگر مجهول باشد، به نهادی که قبلاً مفعول بوده است نسبت می دهیم.

روش مجهول کردن جمله معلوم

برای ساختن جمله ای که فعل آن مجهول باشد، از روش زیر، استفاده می کنیم:

فعل	مفعول	نهاد
دوخت ∅	لباس ها را	خیاط
دوخت ∅	لباس ها را	(۱) خیاط
دوخت ∅	-	(۲) لباس ها را

جمله معلوم

(۱) نهاد را حذف می کنیم:

(۲) مفعول جمله را نهاد قرار می دهیم:

(در این حالت، اگر کلمه «را» در جمله باشد، حذف می شود.)

دوخته	-	(۳) لباس‌ها
دوخته شد ∅	-	(۴) لباس‌ها
دوخته شدند.	-	(۵) لباس‌ها

↔

۳) فعل جمله را به صفت مفعولی تبدیل

می‌کنیم :

۴) از «شدن» فعلی متناسب با زمان فعل

اصلی می‌سازیم و به آن اضافه می‌کنیم :

۵) شناسه را با نهاد جدید مطابقت

می‌دهیم :

فعالیت

چرا فعلی که مفعول نداشته باشد مجهول نمی‌شود؟ چند فعل گذرا و ناگذر مثال بزنید و دربارهٔ مجهول کردن آنها گفت‌وگو کنید.

فعل	مفعول	نهاد	
نوشت.	نامه	مریم	معلوم
نوشته شد.	→	نامه	مجهول
می‌نویسد.	نامه	مریم	معلوم
نوشته می‌شود.	→	نامه	مجهول
خواهد نوشت.	نامه	مریم	معلوم
نوشته خواهد شد.	→	نامه	مجهول

* فعل مجهول = صفت مفعولی فعل اصلی + صورتِ صرف شدهٔ فعل شدن در

زمان فعل معلوم.

* در جملهٔ مجهول، شناسه از نظر شخص و شمار، با نهاد جدید متناسب

است :

معلوم :	علی	دوستان ما را دید ∅
↔		
مجهول :	دوستان ما	دیده شدند.
↔		

خودآزمایی

۱) واژه‌های زیر را در جمله نمونه جانشین‌سازی کنید.

جمله نمونه : نامه نوشته می‌شود.

فرستادن   بردن   دیدن   آوردن

مثال : خواندن ← نامه خوانده می‌شود.

۲) به جای «نوشت» فعل‌های زیر را در جمله نمونه بنویسید و جمله را مجهول کنید :

جمله نمونه : علی نامه را نوشت.

می‌نویسد   بنویسد   دارد می‌نویسد

خواهد نوشت   نوشته است   نوشته بود

نوشته باشد   داشت می‌نوشت   می‌نوشت

مثال : (می‌نویسد) علی نامه را می‌نویسد ← نامه نوشته می‌شود.

۳) به جای «فردا» قیدها و گروه‌های اسمی زیر را در جمله نمونه بگذارید و مطابق با آنها فعل را

تغییر دهید.

جمله نمونه : فردا نامه نوشته خواهد شد.

یک ساعت بعد   همین حالا   تا چهار پنج روز دیگر

پارسال   پیش از آمدن شما   فردا صبح

هفته آینده   قبلاً   بعداً

مثال : (دیروز) ← دیروز نامه نوشته شد.

۴) در جمله‌های مجهول زیر، زمان فعل‌ها را تعیین کنید. آن‌گاه با حفظ زمان، فعل‌های مجهول

را به معلوم تبدیل کنید و گروه اسمی داخل کمانک را نهاد جمله جدید قرار دهید.

مثال : حضرت یوسف به چاه انداخته شد. (برادران) برادران، حضرت یوسف را به چاه انداختند.

□ مردم بی‌گناه گروه گروه به گلوله بسته می‌شدند. (شاه)

□ حکومت ستم‌شاهی برانداخته شد. (امام خمینی)

□ آیا باز هم شاهکارهایی همچون شاهنامه فردوسی سروده خواهد شد؟ (ایرانیان)

□ در سایه تلاش و از خودگذشتگی و عشق به هم‌نوع، پرچم علم و فضایل اخلاقی در سراسر

دنیا افراشته خواهد شد. (جوانان ایران)

- کتاب چشمه روشن در نقد و تحلیل نمونه‌هایی از شعر فارسی نوشته شد. (غلامحسین یوسفی)
- بسیاری از استعدادها کشته شده است. (اعتیاد)